

Oponentský posudek na bakalářskou práci:

Michal Fučík: *Bogomilské hnutí prizmatem historických románů Emilijana Staneva – mezi teologií, historickou (re)konstrukcí a literární fikcí*. FF UK – KJBS, Praha 2023, 61. s.

Diplomant si vybral sice mimořádně obtížné, ale zároveň velmi zajímavé téma. Autor hned v úvodu deklaruje, že ve své práci hodlá skloubit tři přístupy: historický, teologický a literární. S ohledem na specifickou poetiku Stanevových historických próz s tematikou bogomilské hereze je jejich interpretace vsutku obtížná bez patřičných znalostí bulharských dějin a jisté průpravy v otázkách věroučných a filosofických. Ačkoliv byla tedy samotná volba tématu této bakalářské práce velmi ambiciózní, výsledkem je nepochybně zajímavý text pojednávající o fenoménu, který je v českém polistopadovém kontextu málo známý. Už to může být chápáno jako přínos pro současný český literárněvědný diskurz. Nyní již přejdu k několika zobecňujícím poznámkám k samotnému textu.

Po vcelku dobře zvládnutém úvodu následuje dobrý a pro potřeby tématu bakalářské práce zcela dostačující historiografický úvod (2. kapitola), ve kterém diplomant prokazuje uspokojivou znalost dobového historického kontextu. Stěžejní jsou však v této práci kapitoly 3, 4 a 5, které jsou věnovány interpretaci jednotlivých Stanevových historických próz, mezi velmi dobré interpretační podkapitoly bych zařadil např. Kosmologické intermezzo (s. 23–24), Fiktivní učení otce Silvestra (s. 26–27) a podkapitoly věnované románu *Ancikrist: Enjo* (s. 40–41), Teofil (s. 41–42) a zejména Enjo-Antikrist, kde se autor věnuje iniciační podstatě Stanevova nejslavnějšího románu; právě zde se v závěru objevuje finální iniciační metamorfóza hlavní postavy – „Enjo-hajduk, nositel nové morálky překonávající tu církevní, který sám sobě stanovuje morální imperativ ochrany národa“, diplomant tak dospívá k názoru, že „takový Enjo se mstí jak zrádci Angelovi, který pomohl dobyvatelům získat Trnovgrad, tak svému vězňiteli Šermet Bejovi“ (s. 46), čímž tak vlastně naznačuje, že *Ancikrista* je možno číst i jako jakýsi „národně-emancipační“ román, jenž byl působivou a neobyčejně zdařilou manifestací národoveckých diskurzů reálného socialismu.

Také o 6. kapitole je možno říci, že je interpretačně zdařilá a myšlenkově originální. V závěru autor v náznacích předkládá i některé aspekty recepce Stanevova literárního díla v tehdejší normalizačním Československu a všímá si záměrného potlačování religiózních a filosofických aspektů těchto próz v dobovém československém tisku. Diplomant ve své práci čerpá z poměrně velkého počtu primárních i sekundárních zdrojů a nabízí i některé vlastní

interpretační pasáže. V zásadě se mu víceméně podařilo naplnit úkoly, jež si vytkl v úvodu práce.

Přesto mám k této bakalářské práci několik poznámek, jež by bylo možno považovat za výtky, a to jak po stránce obsahové (věcné), tak i co se týká formální podoby textu. Osobně bych se s ohledem na vytčené téma více zaměřil na samotné literární texty a jejich interpretaci; doporučil bych se napříště vyvarovat přílišnému lpění na biografických přístupech. Studium různých literárních anket, deníků a pamětí by mělo badateli sloužit jako čistě pomocný aspekt, snaha o proniknutí do jakési „autorovi duše“ je slepou uličkou. To, co nás má na literatuře zajímat především, je samotný text, a nikoliv hypotetické či stylizované autorovy pocity zpětně rekonstruované v jakési anketě. Doporučil bych se napříště vyvarovat pasážím typu: „Semínko inspirace v něm možná klíčilo již od dětských let, když se toulal po svém rodném Trnovu. Ve vzpomínkách odkrývá, že mu Trnovo mu dalo do vínku cit pro historii, a v době dospívání, které prožil v nedaleké Eleně [chybějící čárka] se v něm probudil cit pro bulharskou kulturu.“ (s. 21) Nebo dokonce: „Psaní románu mu přináší radost a uspokojení, píše jej s mimořádným zaujetím, třebaže ho velmi vyčerpává. Vžívá se do psaní natolik, že o sobě tvrdí, že oblékl kutnu a stal se mnichem.“ (s. 36) Podobné poznatky nemají s ohledem na interpretaci vybraných textů nejmenší relevanci, a poněkud tak devalvují zdařilejší pasáže této práce. Ještě jedna drobná věcná poznámka k historickému úvodu; v souvislosti s protibyzantským povstáním z let 1185–1187 bych se vyvaroval fakticky nesprávného slovního spojení „bratři Asenové“ (s. 16), neboť šlo o bratry Asena a Petra, zakladatele dynastie Asenovců.

A ještě pár věcných poznámek: Stanevova novela z roku 1948 je v originále opatřena titulem „V ticha večer“, a nikoliv „Za ticha večer“, jak je uvedeno (s. 20). Diplomant se mohl rovněž vyhnout užívání některých klišé, jež jsou poplatná diskurzům minulého režimu, pro Zářijové povstání z roku 1923 bych osobně nepoužil adjektivum „protifašistický“; jakkoliv byl Cankovův režim (1923–1926) brutální a represivní, z historiografického hlediska nešlo o typický fašistický režim; už jen kvůli absenci skutečně masové státostrany. Šlo spíše o vojenský režim, nastolený částí městských elit a armády. Zůstal bych tedy u sémanticky neutrálnějšího Zářijového povstání.

Posuzovaná bakalářská práce má i některé formální nedostatky; mezi ty nejpatrnější patří nesjednocené a chaotické užívání titulů literárních děl: v úvodu se zdá, že se autor přiklonil k variantě s originálními tituly v české transkripci: *Legenda za Sibirin, preslavskija knjaz*, v závorce pak *Legenda o Sibirinovi*, tak jak vyšla v českém překladu L. Kroužilové v roce 1977. V závěru už ale čteme o „Legendě o Preslavském knížeti“ (s. 57), a to navíc s velkým písmenem

u adjektiva „preslavský“. Z hlediska českého pravopisného úzu při psaní velkých a malých písmen překvapí i „Západní Evropa“ (s. 10). Také bych se přiklonil k ustálené (viz odeonský Slovník spisovatelů, 1978) variantě Simeon, namísto diplomantem opakovaně užívané archaické varianty „Symeon“. Práce též trpí místy očividnou stylistickou nevytříbeností, viz např.: „Časem své rozhodnutí přehodnotil a svolil, že napíše román, byť kratší než Kondareva.“ (s. 20) Zdá se mi, že v textu je také nadužíván historický présens, jenž je v některých větách necitlivě kombinován s časem minulým: „Zpětně toto období hodnotí jako okamžik, kdy jej jako autora přestává zajímat příroda, a pozornost zaměřil směrem k člověku s jeho vnitřními konflikty.“ (s. 20)

Jinak posuzovaný text Michala Fučíka splňuje všechny nároky na bakalářskou práci. I přes některé uvedené (i neuvedené) výtky si dovoluji tuto bakalářskou práci jednoznačně doporučit k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit jako **výbornou**.

V Praze 23. srpna 2023

Mgr. Jakub Mikulecký, Ph.D.